

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри
_____ О.В. Стрельцова
« ____ » _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ
«БАКАЛАВР»
спеціальності 293 «Міжнародне право»

Тема: **ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ АВТОРСЬКИХ І
СУМІЖНИХ ПРАВ У ЄС**

Виконавець: Дудник Анна Валеріївна

Науковий керівник: Професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук Мушак Н. Б.

Нормоконтролер: викладач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Головатенко М. Ю.

Київ, 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ АВТОРСЬКОГО ТА СУМІЖИХ ПРАВ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	9
1.1 Джерела авторського права і суміжних прав у Європейському Союзі.....	9
1.2 Інституційний механізм захисту авторського права в Європейському Союзі.....	19
1.3 Практика Суду Європейського Союзу.....	23
РОЗДІЛ 2. ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	28
2.1 Правові інструменти охорони авторського права в Європейського Союзу.....	28
2.2 Гармонізація авторських права у державах-членах Європейського Союзу	32
РОЗДІЛ 3. ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАХИСТУ СУМІЖНИХ ПРАВ у ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	37
3.1 Особливості охорони та захисту суміжних прав у Європейському Союзі.....	37
3.2 Проблемні питання гармонізації суміжних прав у Європейському Союзі	39
РОЗДІЛ 4. АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ТА СУМІЖНИХ ПРАВ	42
4.1 Механізм регулювання авторських прав у національній правовій системі України.....	42
4.2 Джерела правового регулювання суміжних прав в Україні.....	46
ВИСНОВОК	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Бернська конвенція - Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 9 вересня 1886 року

ВОІВ - Всесвітня організація інтелектуальної власності

ДЄС – Договір про Європейський Союз

ДЗЄС - Договір про заснування Європейського Економічного Співтовариства від 25 березня 1957 року

ДФЄС - Договір про функціонування Європейського Союзу

Директива 91/250/ЄЕС - Директива 91/250/ЄЕС від 14 травня 1991 року про правову охорону комп'ютерних програм

Директива 92/100/ЄЕС - Директива 92/100/ЄЕС від 19 листопада 1992 р. про право на прокат, право на позичку та деякі суміжні права у сфері інтелектуальної власності (кодифікована версія 2006/115/ЄС)

Директива 93/83/ЄЕС - Директива 93/83/ЄЕС від 27 вересня 1993 р. про координацію деяких положень авторського права і суміжних прав та застосування їх до супутникового мовлення та кабельної ретрансляції

Директива 93/98/ЄС - Директива Ради 93/98/ЄЕС від 29 жовтня 1993 р. про гармонізацію строку охорони авторського і деяких суміжних прав

Директива 96/9/ЄС - Директива 96/9/ЄС від 11 березня 1996 р. про правову охорону баз даних

Директива 2000/31/ЄС - Директива 2000/31/ЄС від 8 червня 2000 р. про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку

Директива 2001/29/ЄС - Директива 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 р. про гармонізацію певних аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві

Директива 2001/84/ЄС - Директива ЄП та Ради від 27 вересня 2001 року про право слідування на користь автора оригінального твору мистецтва (2001/84/ЄС)

Директива 2019/790/ЄС - Директива 2019/790/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 року про авторське право та суміжні права на єдиному цифровому ринку

ЄС - Європейський Союз

ЦКУ – Цивільний Кодекс України від 16 січня 2003 року

ВСТУП

Актуальність обраної теми дослідження полягає в тому, що визначення правових засад авторських та суміжних прав у Європейському Союзі є одним із основних завдань для розвитку права інтелектуальної власності не тільки окремо держав чи правозахисних інституцій, а й всієї міжнародної спільноти загалом. Чисельні конвенції та міжнародно правові документи, які ми будемо досліджувати, щодо регулювання авторського права та суміжних прав дозволяють вивчати розвиток права інтелектуальної власності, його гармонізацію з правами різних країн Європи та безпосередньо України.

В загальному авторське право та суміжні права надають авторам та іншим творцям інтелектуальних творів права, згідно з якими вони можуть дозволяти або забороняти використання їх творів різного типу. А в період інформаційного сучасного суспільства і стрімкого розвитку різних технологічних галузей, розвиток авторського та суміжних прав стали надпотужним інструментом для економічного, соціального і технологічного зростання. Досвід країн Європейського Союзу, де сформувалася одна із найсучасніших та працюючих систем захисту прав інтелектуальної власності та запроваджені надійні методи охорони авторського права і суміжних прав, неймовірно важливий для реформування та гармонізації сфери інтелектуальної власності України.

Ще одним важливим елементом захисту авторського права та суміжних прав у Європейському Союзі, окрім міжнародних документів, є Суд ЄС – який має повноваження тлумачити право ЄС та допомагає гармонізувати правові процеси з національними судовими органами держав-членів. Практика Суду ЄС у сфері авторського права та суміжних прав почала активно розвиватись із прийняттям директиви 2001/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського права і суміжних прав в інформаційному суспільстві. Так саме завдяки практиці Суду ЄС були витлумачені

визначення понять виключних прав на відтворення, публічне сповіщення, розповсюдження, справедливої компенсації та інших. А останнім часом практика Суду ЄС формування єдиного ринку використання творів у цифровому середовищі та розвитку правового визначення нових технологій.

Теоретичні та практичні аспекти питання правових засад авторських та суміжних прав у Європейському Союзі відображені у працях цілої низки як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. До зарубіжних вчених, які розробляли й підтримували дане питання, праці та ідеї яких були використані при написанні даного дослідження, насамперед потрібно віднести таких юристів-міжнародників: Ф. Готцен, М. Ечауд, Д. Вейвер, Е. Ульмер, К.Карон, Д. Ллевелін, В. Скордамалья, та інші. Серед українських науковців варто назвати: Г. О. Андрощук, Н. Б. Мушак, Л. М. Комзюк, О. Лаби, Сорока Н.Є, Капіца Ю. М., Ступак С. К., Жувака О. В та інші.

Зокрема ними було досліджено такі питання як: джерела авторського права і суміжних прав у Європейському Союзі, інституційний механізм захисту авторського права в Європейському Союзі, практика суду Європейського Союзу, гармонізація авторського права та суміжних прав, особливості охорони авторського права та суміжних прав ЄС, тощо.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є комплексний аналіз європейських стандартів щодо авторського права та суміжних прав, а також теоретичне висвітлення та виявлення особливостей правових позицій Європейського суду в сфері охорони інтелектуальної власності. Поставлена мета зумовила необхідність вирішення наступних завдань:

- дослідити загальнотеоретичні аспекти в міжнародних документах, які регулюють авторського права та суміжних прав;
- визначити зміст та межі права авторського права та суміжних прав;
- проаналізувати джерела авторського права і суміжних прав у Європейському Союзі;
- виокремити практику Європейського Суду в сфері інтелектуальної власності;

-вивчення проблеми гармонізації авторського права та суміжних прав в ЄС;

-дослідити захист авторського права та суміжних прав в Україні та ЄС;

Об'єктом дослідження є правовідносини, які виникають у сфері авторського та суміжного права та захисті інтелектуальної в Європейському Союзі та Україні.

Предметом дослідження виступають міжнародно правові інструменти, що регулюють авторські та суміжні права в ЄС та чинники, що сприяють гармонізації цих галузей права.

Методологічну основу роботи склали, загальнонаукові та спеціальні методи, які у своєму поєднанні допомогли досягти виконання поставлених завдань. Вибором методологічного підґрунтям дослідження послуговував діалектичний загальнонауковий метод, який застосовано до вивчення динаміки, характеристики та розвитку та гармонізації авторського права та суміжних прав в Україні та міжнародному рівнях. Серед загальнонаукових методів важливу роль відіграв системний, за допомогою якого здійснюється аналіз положень різних міжнародних договорів і тлумачення рішень Європейського Суду.

Особливого значення у дослідженні набули спеціально-наукові методи, зокрема: метод тлумачення юридичних норм завдяки рішенням Європейського Суду, використаний для дослідження гармонізації і вивчення інструментів та особливостей охорони авторського та суміжних прав, порівняльно-правовий метод, застосований, зокрема, для порівняння захисту авторського права та суміжних прав в Україні та ЄС.

Апробація результатів дослідження. Окремі наукові результати дослідження були апробовані та опубліковані у межах наступних науково-практичних конференцій:

- «Інституційний механізм захисту авторського та суміжних прав в Європейському Союзі» (Міжнародна науково-практична конференція

«Дослідження інновацій та перспективи розвитку науки і техніки у 21 столітті», 25.11.2021. м. Дніпро);

- «Міжнародно-правова охорона авторського і суміжних прав» (Міжнародна науково-практична конференція, «Права та обов'язки людини у сучасному світі», 12.11.2021, Громадська організація «Причорноморська фундація права» м. Одеса);

Структура роботи обумовлена її метою, завданнями та предметом дослідження. Дипломна робота складається із переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів, якими охоплюються дев'ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел (найменувань). Загальний обсяг дипломної роботи – 60 сторінок, у тому числі список використаних джерел – 8 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ АВТОРСЬКОГО ТА СУМІЖНИХ ПРАВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

1.1 Джерела авторського права і суміжних прав у Європейському Союзі

Однією з найпоширеніших діяльностей людини по створенню предметів інтелектуальної власності є духовна творча діяльність, яка виражається різними об'єктами у галузях літератури, мистецтва, музики, наукової діяльності, тощо. В результаті їх створення й використання, виникає потреба, щодо правового регулювання та надійної «правової охорони». Саме так і створюється авторське право і суміжні права, які розвиваються та набувають нових правових рис в кожному новому етапі інтелектуального піднесення.

Дослідження різноманітних джерел показують, що охорона авторського права та суміжних прав бере свій початок ще в період античності. Існує свідчення того, що вже 2300 років тому в Афінійській республіці особливо виділялося право на захист цілісності твору і заборонялося піддавати його змінам. [3, с. 27] Тому дослідження різноманітних джерел авторського права та суміжних прав показує дуже цікаву карту розвитку цих галузей права та в загальному правового регулювання об'єктів інтелектуальної власності.

У загальному джерела авторського права та суміжних прав утворюються із національних правових систем держав-членів ЄС та міжнародного приватного права. Вчений І. Яковюк зауважує, що джерелам авторського права та суміжних прав притаманна певна вичерпність переліку джерел, їх ієрархічність, внаслідок чого це право є добре організованим, систематизованим і узгодженим, особливо в національних правових системах.[4] Для того щоб провести повний аналіз масиву джерел права у сфері авторського права та суміжних прав я виокремлю декілька груп

джерел, зокрема міжнародні договори, прецедентне право ЄС, спеціальні принципи права, правові звичаї та норми необов'язкового характеру. Отже, джерела авторського права та суміжних прав ЄС складають:

1. Акти первинного права установчі договори, а саме: Договір про заснування Європейського Співтовариства, Договір про Європейський Союз, Хартія засадничих прав ЄС та інші;
2. Акти вторинного права як основна форма правотворчої діяльності інститутів ЄС;
3. Нормативні акти держав-членів ЄС, які сприяють гармонізації у сфері авторського права та суміжних прав на рівні ЄС;
4. Міжнародні договори, учасниками яких є Європейський Союз та держави-члени;
5. Джерела прецедентного права, тобто рішення Суду ЄС.

До актів первинного законодавства можна віднести всі засновницькі договори ЄС, а саме договір про заснування Європейського Співтовариства, договір про ЄС, Хартія засадничих прав ЄС та інші. Ці акти відіграють роль правової основи для функціонування всієї структури Євросоюзу, але вони не містять норм щодо регулювання питань авторського права та суміжних прав. Але є певні правила, щодо загального регулювання прав власності, які виступають загальними принципами регулювання прав інтелектуальної власності.

Наприклад ст. 295 Договору про заснування Європейської Економічної Спільноти 1957 року, закріплює таку норму: «Цей Договір у жодному разі не порушує норм держав-членів, що регулюють систему права власності».[5] Це правило має територіальний характер та вказує на важливість внутрішнього законодавства держав-членів ЄС. Згідно зі статтею 30 ДЗЄС визначається, що заборона кількісних обмежень між державами-членами «не виключає заборон чи обмежень на імпорт, експорт і транзит товарів відповідно до принципів ... захисту промислової та комерційної власності». [5] Італійський вчений В. Скордамалья вважає, що ця стаття ДЗЄС встановлює тезу, що

держави-засновниці мали намір відокремити інтелектуальну власність, зокрема авторське право та суміжні права, від юрисдикції інституцій Співтовариства [6, с. 28]. На мою думку така юридична прогалина призводять до невідповідності між принципами спільного ринку і правами інтелектуальної власності, а отже і авторськими і суміжними правами, які мають територіальний характер, що створило обмеження у вільному русі товарів та свободі конкуренції. Цю прогалину допомагає заповнювати вже інше джерело – рішення Суду Європейського Союзу, який надав визначення «специфічного предмета охорони», «вичерпання прав», про що йтиме мова далі.

Ще одним важливим джерелом первинного права є Договір про функціонування Європейського Союзу, у розділі VII цього договору створили окрему статтю 118, щодо спільних правил щодо конкуренції, оподаткування та зближення законодавств держав-членів ЄС: «В контексті запровадження і функціонування внутрішнього ринку Європейському Парламентові та Раді, діючи згідно зі звичайною законодавчою процедурою, належить запроваджувати заходи щодо утворення європейських прав інтелектуальної власності з метою забезпечення однакового захисту прав інтелектуальної власності у всьому Союзі та створення централізованих загальносоюзних дозвільних, координаційних та наглядових режимів».[8] Згідно з текстом цієї статті, можна зробити висновок, що завдяки їй, було визначено спеціальну компетенцію спільноти для загальних європейських прав держав-членів в сфері інтелектуальної власності.

Закінчити розгляд первинних джерел права варто Хартією засадничих прав ЄС від 7 грудня 2000 року, яка отримала юридичний обов'язковий характер після вступу в дію Лісабонського договору 1 грудня 2009 року, який розширив компетенції держав-членів ЄС у сфері інтелектуальної власності.

Стаття 17 цієї Хартії, яка в загальному гарантує особі захист права на власність, була доповнена нормою, про належний захист інтелектуальної

власності. Це доповнення показує особливу увагу інституцій ЄС до охорони інтелектуальної власності та зокрема авторського права та суміжних прав.

Другими важливими джерелами авторського права та суміжних прав є акти вторинного права, які хоча і мають другорядне положення в ієрархії джерел права ЄС, відіграють роль найбільш динамічного джерела правової системи ЄС в сфері інтелектуальної власності. Різноманітні наднаціональні органи ЄС за допомогою директив та регламентів, які розвиваються разом з технологіями, регулюють питання авторського права та суміжних прав. Одна із найважливіших функцій актів вторинного права є гармонізація правового регулювання в цій сфері права, адже вони долають найбільші розбіжності в правових системах держав-членів ЄС та зближують їхні законодавства.

Для початку важливо розглянути поняття та різноманітність директив, які є офіційними актами ЄС, які хоча і мають правову обов'язковість для держав-членів ЄС, не мають прямої дії і в результаті чого форму та методи їх імплементації покладають на держави-члени [12, с. 92]. Зелена книга «Авторське право та виклик технологій питання авторського права, що вимагають невідкладних дій» опублікована 7 червня 1988 року розпочала гармонізацію авторського та суміжних прав та запустила процес реалізації низки директив. Важливими першими кроками при якому створювались директиви було усунення в державах-членах ЄС різноманітних розбіжностей у реалізації прав інтелектуальної власності та авторського права та суміжних прав, і зближення законодавств для створення об'єднаного ринку товарів та послуг, захищених авторським правом, знаття правових бар'єрів для торгівлі, зміцнення конкурентоспроможності економіки ЄС, захисту творчості та інвестицій. Цей крок призвів до прийняття таких директиви ЄС у галузі авторського права та суміжних прав:

- Директива Ради від 14 травня 1991 року про правову охорону комп'ютерних програм (91/250/ЄС, кодифікована версія 2009/24/ЄС);

- Директива Ради від 19 листопада 1992 року про право на прокат, право на позичку та деякі суміжні права у сфері інтелектуальної власності (92/100/ЄС, кодифікована версія 2006/115/ЄС);
- Директива Ради від 27 вересня 1993 року про координацію деяких положень авторського права і суміжних прав за застосування їх до супутникового мовлення та кабельної ретрансляції (93/83/ЄС);
- Директива Ради від 29 жовтня 1993 року про гармонізацію строку охорони авторського і деяких суміжних прав (93/98/ЄС, кодифікована версія 2006/116/ЄС);
- Директива ЄС та ради від 11 березня 1996 року про правову охорону баз даних (96/9/ЄС).

Другим кроком до змін в авторському праві та суміжних прав Європейського Союзу пов'язані з розвитком цієї галузі права в умовах інформаційного суспільства, адже поширення мережі Інтернет змусило відшукувати рішення щодо особливостей використання та захисту авторського права в нових умовах [7, с. 25]. Саме це призвело до створення 19 липня 1995 року нової Зеленої книги «Про авторське право та суміжні права в інформаційному суспільстві». А іншої сторони в рамках діяльності ВОІВ були прийняті Договори про авторське право та про виконання та фонограми 20 грудня 1996 року. Саме задля виконання міжнародних зобов'язань за цими документами, які створили новий рівень захисту авторського права та суміжних прав, були прийняті:

- Директива ЄП та Ради від 08 червня 2000 року про деякі правові аспекти послуг в інформаційному суспільстві, зокрема в електронній комерції, в межах внутрішнього ринку (2000/31/ЄС);
- Директива ЄП та ради від 22 травня 2001 року про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві (2001/29/ЄС).

- Директива ЄП та Ради від 27 вересня 2001 року про право слідування на користь автора оригінального твору мистецтва (2001/84/ЄС).

Британський вчений Г. Тріттон вважає Директиву 2001/29/ЄС одним з найважливіших актів в сфері авторського права та суміжних прав та попередником Європейського кодексу з авторського права [14, с. 488]. А Директива 2001/84/ЄС першою виокремила та упорядкувала права слідування, які раніше без правового регулювання негативно впливала на внутрішньому ринку обігу творів мистецтва.

Третім кроком було опублікування 16 липня 2008 року Зеленої книги «Авторське право в економіці на основі знань», яка розпочала новий етап у розвитку авторського права ЄС та створила певні колізії у випадках використання бібліотек та архівів, при розповсюдженні інформації у зв'язку з навчанням та науковими дослідженнями, для людей з обмеженими фізичними можливостями та доступ до інтернету. Після цього були прийняті дві важливі директиви:

- Директива Європейського Союзу про універсальну послугу в редакції 2009 року (2009/136/ЄС) , яка встановлює, що кожен у ЄС повинен мати доступ до мінімального переліку електронно-комунікаційних послуг доброї якості й за доступною ціною, включаючи доступ до Інтернету. Науковець Середа М. навіть порушує питання про визнання права на доступ до мережі Інтернет як самостійного конституційного (основного) права людини [15, с. 45].

- Директиви ЄС та Ради від 29 квітня 2004 року про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності (2004/48/ЄС), яка стала важливим документом регулювання інструментів боротьби з піратством в Європі.

- Директива ЄС та Ради від 25 жовтня 2012 року про випадки дозволеного використання сирітських творів (2012/28/ЄС).

- Директива 2017/1564 Європейського парламенту та Ради (ЄС) від 13 вересня 2017 року щодо використання певних творів та інших об'єктів,

захищених авторським правом та суміжними правами, на користь сліпих, осіб з вадами зору чи інших осіб, які друкують та внесення змін до Директиви 2001/29/ЄС щодо гармонізації певних аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві.

- Директива ЄС 2019/790 ухвалена 17 квітня 2019 року про авторське право в єдиному цифровому ринку, яка мала широкий резонанс при створенні, через вкрай політизований процес підготовки з демонстраціями, критикою її положень, компаніями в мережі Інтернет щодо обмежень у директиві свободи висловлюван та розповсюдження інформації.[19, с. 6]

Ще одним актом вторинного права є регламенти, які являються актами уніфікації, основною функцією яких є запровадження однакових правил поведінки та об'єктів виключних прав інтеграційного характеру в авторському та суміжних правах. Також важливо зазначити і про митні засоби захисту інтелектуальної власності, які успішно впроваджують шляхом прийняття регламентів:

- Регламент Ради (СЕС) № 3842/86 від 01 грудня 1986 року про заходи щодо запобігання випуску для вільного обігу контрафактних товарів;
- Регламент Ради (СЕС) № 3295/94 про заходи щодо запобігання випуску для вільного обігу, експорту, реекспорту або призупинення випуску контрафактних чи піратських товарів (зі змінами, внесеними Регламентом Ради (СЕС) № 241/1999 від 25 січня 1999 року);
- Регламент Комісії (ЕЕС) № 1367/95 від 16 червня 1995 року, що містить положення про імплементацію Регламенту Ради (СЕС) № 3295/94 про заходи щодо запобігання випуску для вільного обігу, експорту, реекспорту або призупинення випуску контрафактних чи піратських товарів (зі змінами, внесеними Регламентом Комісії (ЄЕС) № 2549/1999 від 02 грудня 1999 року);
- Регламент Ради (ЄС) № 1383/2003 від 22 липня 2003 року щодо митних заходів стосовно товарів з підозрою на порушення певних прав

інтелектуальної власності та заходів, що вживатимуть стосовно товарів, які порушують такі права.

- Регламент 2017/1563 Європейського Парламенту та Ради (ЄС) від 13 вересня 2017 року про транскордонний обмін між Європейським Союзом та третіми країнами копіями доступного формату певних творів та інших предметів, захищених авторським правом та суміжними правами для користі для людей із вадами зору чи інших осіб з обмеженими можливостями друку.

- Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) від 14 червня 2017 року щодо транскордонного переносу послуг онлайн-контенту на внутрішньому ринку.

Третіми не менш важливими джерелами авторського права та суміжних прав можна виокремити нормативні акти держав-членів ЄС. Такими актами можна назвати директиви, які як я вже зазначала займаються гармонізацією авторського права і суміжних прав і в кожній державі ЄС проходять процес імплементації у національне законодавство. Тобто за допомогою директив, які перелічені раніше створюються нормативно-правові акти внутрішнього законодавства держав-членів, які цілковито або частково відтворюють їхні положення.

Міжнародні договори як джерело авторського права та суміжних прав в ЄС посідають ключове місце, адже більшість держав-членів ЄС є учасниками багатьох міжнародних договорів у сфері інтелектуальної власності, які регулюють і авторське та суміжні права. Окрім того, учасником кількох договорів є сам Європейський Союз, що зумовлює зовнішній вплив на уніфікацію законодавства у сфері авторського права та засобів його реалізації [13, с. 115].

Більшість міжнародних договорів в цій сфері створює ВОІВ - спеціальна організація ООН, яка забезпечує захист та розвиток інтелектуальної власності в усьому світі. Отже наведемо перелік цих міжнародних договорів:

- Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 09 вересня 1886 року (в редакції Паризького акта 24 липня 1971 року);
- Женевська конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм, 29 жовтня 1971 року;
- Брюссельська конвенція про розповсюдження несучих програми сигналів, що передають через супутники, 21 травня 1974 року;
- Римська конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення, 26 жовтня 1961 року;
- Договір ВОІВ про авторське право прийнятий в Женеві 20 грудня 1996 року і ратифікований 14.12.2009, а в дії з 14.03.2010 року;
- Договір ВОІВ про виконання і фонограми прийнятий в Женеві, 20 грудня 1996 року і ратифікований в дії з 14 березня 2010 року;
- Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS), набрала чинності 01 січня 1995 року;
- Марракешська угоду про спрощення доступу до опублікованих творів для сліпих чи інших осіб з обмеженими можливостями друку від 27 червня 2013 року.
- Пекінський договір з аудіовізуальних виконань вступив в силу 28 квітня 2020 року.

Останній вид джерел авторського права та суміжних прав виник через різноманітні колізії при гармонізації цього виду права та розвитку різноманітних технологій. Таким інструментом стало прецедентне право, або рішення суду ЄС. Впродовж перших десятиліть розвитку прав інтелектуальної власності рішення Суду ЄС відігравали дуже важливу роль у врегулюванні правовідносин, пов'язаних з реалізацією авторського права та суміжних прав. Першочергово рішення Суду ЄС та тлумачення ним окремих статей установчих договорів допомагали вирішувати конфлікти між потребами спільного ринку та правами інтелектуальної власності, про що я зазначала ще на початку цього розділу. Саме завдяки прецедентам суду ЄС

було сформульовані доктринальні принципи «специфічного предмета охорони», «вичерпання прав», «міжнародного вичерпання прав». За відсутності відповідної гармонізації на рівні Європейського Співтовариства цей перший етап правозастосування суто прецедентного характеру дав змогу виявити прогалини у правовому врегулюванні та окреслити шляхи розв'язання головних проблем [13, с. 112].

Прецедентне право дуже динамічне джерело і воно завжди посідатиме важливе місце серед джерел авторського права та суміжних прав ЄС. Найвідчутніше це у тих галузях, які ще не повністю гармонізовані на рівні ЄС та набувають нових рис з розвитком технологій. Але час від часу, акти гармонізації викликають низку судових процесів. Наприклад, після прийняття Директиви 96/9/ЄС, яка через відмінності у законодавствах держав-членів щодо захисту баз даних та критерію оригінальності, була створена інтенсивна робота Суду ЄС з надання тлумачень та роз'яснень. Ще один яскравий приклад це Директива 2001/29/ЄС, яка містила доволі широке формулювання щодо винятків, обмежень, засобів захисту технологічних заходів та залишила низку питань для розгляду суду ЄС. [9, с. 116].

В заключення варто зазначити, що дослідження джерел авторського права та суміжних прав Європейського Союзу важливе для розуміння ієрархії цих джерел, динаміку їх розвитку та важливість завдяки джерелам гармонізації цієї сфери права в Європейському законодавстві держав-членів.

1.2 Інституційний механізм захисту авторського права в Європейському Союзі

Питання інституційного механізму захисту авторського права в Європейському Союзі завжди було предметом дослідження багатьох науковців. Із набранням чинності Лісабонського договору 01 грудня 2009 року, який став завершенням етапу динамічного процесу реформування інституційної системи ЄС, безпосередньо інституційні механізми захисту авторського права і почали свій стрімкий розвиток. [20, с. 118].

Лісабонський договір створив реформи, які суттєво спростили внутрішню будову Європейського Союзу, підвищили ефективність прийняття рішень та демократизацію процесу функціонування Європейського Союзу шляхом розширення повноважень Європейського Парламенту та активнішого залучення парламентів держав-членів [21, с. 36]. Саме це і дозволило удосконалити інституційні механізми авторського права.

Найважливішу роль у процесах правового регулювання саме авторського права та суміжних прав відіграє Комісія ЄС. Комісія ЄС – це вищий орган Європейського Союзу, який має законодавчу ініціативу і згідно ст. 17 ДЄС «обстоює загальний інтерес Союзу». До її функцій можна віднести:

- забезпечення дотримання Договорів та актів, що ухвалює ЄС;
- нагляд за застосуванням права Союзу за допомогою Суда ЄС;
- забезпечення виконання бюджету ЄС;
- здійснення координаційної, виконавчої та управлінської функції;
- забезпечення представництво ЄС назовні.

Незалежність комісії можна пояснити тим, що відповідно до установчих договорів Європейського Союзу Комісія повинна діяти в абсолютно незалежний спосіб стосовно національних інтересів. На думку дослідника Гоці Сандро, Комісія ЄС – дуже своєрідна інституція, адже вона виконує подвійну функцію забезпечення стабільності та динамізму системи ЄС. З одного боку, комісія завдяки своєму праву на ініціативу і вважається

«двигуном» європейської інтеграції. З іншого – комісія повинна залишатися нейтральною та безсторонньою, забезпечуючи успішний розвиток справ Спільноти та дотримання її права [23].

Ще одна важлива функція Європейської Комісії – це уніфікація та гармонізація законодавства у сфері інтелектуальної власності в Європейському Союзі. Вчений А. Абдуллін, вважає, що саме завдяки цьому органу були окреслені конкретні сфери, механізми та способи комунітаризації правової охорони інтелектуальної власності, зокрема авторського права в ЄС. В галузі авторського права та суміжних прав діяльність Європейської комісії була пов'язана з прийняттям документів, які розвивали шляхи удосконалення зближення національних законодавств держав-членів у сфері авторського права та промислової власності в ЄС, а з іншого – перспективи введення єдиних інструментів правової охорони інтелектуальної власності в межах цього інтеграційного утворення [24, с. 11].

Для більш практичного погляду на діяльність Європейської Комісії слід проаналізувати перелік ініціатив організації у сфері захисту авторських та суміжних прав у Європейському Союзі. Зелена книга «Авторське право та виклик технологій – питання авторського права, що вимагають невідкладних дій» від 07 червня 1988 року стала першим кроком до гармонізації авторського права в ЄС. Саме в цьому документі комісією окреслено питання, що вимагають негайних заходів, та запроваджена ініціатива прийняття низки директив для гармонізації законодавства в питаннях, які негативно впливають на функціонування внутрішнього ринку авторського права. Наступна Зелена книга від 17 січня 1991 року сприяла розвитку таких сфер авторського права як : охорона комп'ютерних програм, права та прокат та позичку, супутникового мовлення та кабельної ретрансляції, строку охорони, охорона баз даних та права слідування. [25, с. 60]

Подальша діяльність Європейської Комісії пов'язана з викликами авторському праву та суміжним правам в умовах інформаційного суспільства, адже широке використання мережі Інтернет змусило вирішувати

питання особливостей використання та захисту авторського права в нових умовах. У зв'язку цим 19 липня 1994 року було опубліковане повідомлення комісії «Шлях Європи до інформаційного суспільства: план дій», а через рік – 19 липня 1995 року – Зелена книга «Про авторське право та суміжні права в інформаційному суспільстві», яка сприяла адаптації законодавства у контексті появи нових видів послуг та виробів, притаманних інформаційному суспільству. [7, с. 25].

Окрім створення матеріальних норм для гармонізації авторського права та суміжних прав, Комісія ЄС займалася розробкою процесуальних норм, задля правової охорони об'єктів авторського права та створення єдиних стандартів забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності в загальному. Активна робота Комісії ЄС завершилися прийняттям директиви ЄС та Ради від 29 квітня 2004 року про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності (2004/48/ЄС).

У 2003–2004 роках Комісія ЄС досліджувала можливість удосконалення законодавства з авторського права та суміжних прав задля покращення узгодженості єдності правової системи ЄС згідно принципу *acquis communautaire* та забезпечення функціонування внутрішнього ринку Європейського Союзу. Цей період відзначився початком кодифікації комунітарного законодавства у галузі авторського та суміжних прав. У результаті були кодифіковані три директиви:

- про право на прокат, право на позичку та деякі суміжні права у сфері інтелектуальної власності (92/100/ЄЕС – кодифікований текст 2006/115/ЄС);
- про гармонізацію строку охорони авторського і деяких суміжних прав (93/98/ЄЕС – кодифікований текст 2006/116/ЄС);
- про правову охорону комп'ютерних програм (91/250/ЄЕС – кодифікований текст 2009/24/ЄС). [7, с. 34]

З метою динамічного розвитку інтелектуального права та його гармонізації в країнах членах ЄС Європейська Комісія розробила стратегію соціально-економічного розвитку Євросоюзу на період до 2020 року «Європа 2020: стратегія розумного, сталого та всеохоплюючого росту», яка була затверджена 17 червня 2010 року. Для досягнення встановлених цілей стратегією було передбачено низку пріоритетних для ЄС напрямів діяльності, серед яких центральне місце посідає створення Інноваційного союзу [26, с. 74]. В межах цієї ініціативи були окреслені завдання, зокрема «покращити основні умови для бізнесу та інновацій, створити Єдине патентне бюро ЄС, спеціалізований патентний суд, модернізувати загальні положення про авторське право та товарні знаки, збільшити можливість використання захисту інтелектуальної власності малими та середніми підприємствами, прискорити прийняття взаємопов'язаних стандартів» [27].

Ефективну роботу Комісії ЄС можна відслідковувати завдяки звітам стосовно застосувань різних директив з авторського права та суміжних прав:

- 10 квітня 2000 року Комісія ЄС підготувала доповідь про імплементацію директиви 91/250/ЄЕС про правову охорону комп'ютерних програм, позитивно оцінивши результати її застосування.
- 26 липня 2002 року затверджено звіт комісії про координацію деяких положень авторського права та суміжних прав щодо застосування їх до супутникового мовлення та кабельної ретрансляції (директива 93/83/ЄЕС);
- 12 вересня 2002 року Європейському Парламенту, Раді та Економічно-соціальному комітету представлено звіт щодо імплементації директиви 92/100/ЄЕС про право на прокат, право на позичку та деякі суміжні права у сфері інтелектуальної власності;

- 30 листопада 2007 року представлено звіт щодо застосування директиви 2001/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві;
- 14 грудня 2011 року комісією опубліковано звіт про імплементацію та дію директиви 2001/84/ЄС про право слідування на користь автора оригінального твору мистецтва.

Також, важливо зазначити, що Комісія ЄС з метою забезпечення гармонізації національних законодавств у сфері захисту авторського та суміжних прав, має право подавати позови до Суду ЄС у разі, коли держава-член ЄС не імплементувала директиви прийняті нею. Наприклад, у 2006–2007 Комісія ЄС подала позови проти Ірландії, Італії, Люксембургу, Іспанії, Португалії, Бельгії за невиконання цими державами своїх зобов'язань з імплементації директиви 92/100/ЄЕС про право на прокат, право на позичку та деякі суміжні права у сфері інтелектуальної власності [25, с. 64].

Підсумовуючи вище викладене, такий інституційний механізм захисту авторського права та суміжних прав як Комісія ЄС є дуже ефективним, а з набранням чинності Лісабонським договором компетенція ЄС, а відповідно й повноваження Комісії ЄС, у сфері інтелектуальної власності значно розширилися. А діяльність Європейських комісії безпосередньо сприяє розвитку та гармонізації авторського та суміжних прав в ЄС.

1.3 Практика Суду Європейського Союзу

Авторське право та суміжні права розвиваються дуже динамічно в Європейському Союзі впродовж останніх десятиліть. Оскільки міжнародні договори, первинні і вторинні акти законодавства не можуть забезпечити такий швидкий розвиток різних сфер цього виду, застосовується Суд ЄС задля, прискорення адаптації, гармонізації і реалізації законодавства ЄС у сфері авторського права та суміжних прав.

Суд ЄС можна також назвати одним із інституційних механізмів захисту авторського права та суміжних прав, адже це самостійна та авторитетна гілка судової влади, яка суттєво впливає на розвиток права інтелектуальної власності в цілому. Основною функцією Суду ЄС згідно зі ст. 19 ДЄС є забезпечення дотримання права у тлумаченні та застосуванні договорів, а з визнанням Хартії засадничих прав Європейського Союзу 2000 року, Суд ЄС став юридично обов'язковим джерелом права інтелектуальної власності і його компетенція значно розширилася. Також, нова редакція ст. 262 ДфЄС (ст. 229а ДзЄС), уповноважила надавати Судові ЄС юрисдикцію у спорах щодо застосування актів, що створюють європейські права інтелектуальної власності, адже в попередній редакції йшлося про юрисдикцію суду у спорах, пов'язаних тільки із застосуванням актів стосовно прав промислової власності.

На початку свого розвитку, саме рішення Суду ЄС відігравали надзвичайно важливу роль у регулюванні правовідносин, пов'язаних з реалізацією авторського права та суміжних прав, були сформульовані основоположні принципи «специфічного предмета охорони», «вичерпання прав», «міжнародного вичерпання прав», які мали вирішальне значення для відшукування компромісу між інтересами правовласників та потребами вільного руху товарів, послуг та добросовісної конкуренції. Хоча це і загальні положення, вони безпосередньо впливають на регулювання ринку авторського права та суміжних прав [28]. Дослідник Р.Еннан стверджує, що за відсутності відповідної гармонізації на рівні Європейського Співтовариства цей перший етап правозастосування суто прецедентного характеру дозволив виявити прогалини у правовому регулюванні та окреслити шляхи розв'язання головних проблем [13, с.112].

Діяльність Суду Європейського Союзу у забезпеченні здійснення авторського права та суміжних прав ЄС відчутно у тих сферах, які ще не повністю гармонізовані на рівні ЄС: колективному управлінні майновими правами, приватному копіюванні, репрографічному відтворенні

тощо. Найчастіше судові процеси виникають після прийняття, директив та інших актів гармонізації про охорону окремих об'єктів авторських прав. Наприклад, Директива 96/9/ЄС призвела до численних судових процесів через відмінності у законодавствах держав-членів ЄС щодо захисту баз даних, критерію оригінальності та права *suigeneris*, а також невизначеність окремих важливих понять. В таких справах найчастіше Суд ЄС займається тлумаченням норм та роз'ясненням задля подальшої імплементації країнами ЄС. Ще один яскравий приклад, це Директива 2001/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві. Вона містила доволі широке формулювання щодо винятків, обмежень, засобів захисту технологічних заходів, залишала велику кількість питань на розгляд національних органів, тому це викликало низку судових процесів Суду ЄС, щодо тлумачення [28].

Як я вже зазначала в першому підрозділі про джерела авторського права та суміжних прав, дуже часто судові процеси Суду ЄС пов'язані а позовами Європейської Комісії за невиконання державами-членами своїх зобов'язань з імплементації директив у національні законодавства. Наприклад, у 2006-2007 роках, Комісія ЄС подала позов до Суду ЄС щодо неналежної імплементації директив про право на прокат, позичку та право слідування на користь автора оригінального твору мистецтва до таких країн як Ірландія, Італія, Люксембург, Іспанія, Португалія, Греція, Бельгія, Франція та Швеція. Рішення у цих справах були винесені на початку 2008 року і стосувались вже не тлумачення певних норм, а обов'язковістю імплементації в законодавства країн [25, с. 65].

Для більш широкого розуміння діяльності Суду ЄС розглянемо справу щодо запиту на доступ до документів детальніше. Дві неприбуткові організації *Public.Resource.Org.Inc.* і *Right to Know CLG* попросили Європейську Комісію ЄС надати їм доступ до документів, що стосуються чотирьох гармонізованих стандартів, прийнятих Європейським комітетом зі стандартизації. Комісія ЄС відмовилася задовольнити запит на тій підставі,

що ці стандарти захищені авторським правом. Відмова ґрунтувалася на першому абзаці статті 4(2) Регламенту № 1049/2001, відповідно до якого у доступі до документа має бути відмовлено, якщо розголошення підірве захист комерційних інтересів фізичної або юридичної особи, у тому числі інтелектуальної майна, за винятком випадків, коли суспільний інтерес у розкритті інформації не має переваги. Комісія ЄС, отримавши підтверджувальну заяву, підтвердила відмову, але натомість заявники подали справу до Суду ЄС. Суд частково врахував аргументи Комісії щодо захисту авторських прав і підтвердив, що Комісія мала право вирішувати на основі об'єктивних і несуперечливих доказів, чи досягнуто межі оригінальності, яка спричиняє захист авторського права, щодо документів третьої сторони. Далі він зазначив, що «заявники не вказують, яким чином накладаються обмеження на творчість законодавством про стандартизацію такі гармонізовані стандарти не здатні досягти порогу оригінальності, необхідного на рівні ЄС». Після цього Суд дійшов висновку, що міркування Комісії було достатнім і що стандарти гармонізації були розроблені для захисту авторських прав. Крім того, Суд «підтримав оцінку Комісії про те, що суспільний інтерес у забезпеченні функціонування європейської системи стандартизації переважає над гарантією вільного доступу до гармонізованих стандартів без оплати». [30]

Підсумовуючи можна зазначити, що ця справа стосується запиту на доступ до документів та винятку, пов'язаного із захистом комерційних інтересів третьої особи, згідно з яким захист авторських прав на запитуваний документ може бути підставою для відмови у доступі до них. При розгляді справи суд ЄС оцінив застосування цього винятку щодо запиту на доступ до гармонізованих стандартів, прийнятих Європейським комітетом. Суд встановив, що стандарти гармонізації можуть досягти межі оригінальності, необхідної для захисту авторських прав, і приєднався до рішення Європейської Комісії відмовити у наданні доступу до них.[29]

Отже, практика Суду Європейського Союзу посідає важливе місце серед джерел авторського права та суміжних прав ЄС, завдяки тому, що це єдине динамічне джерело, яке має функцію тлумачення статей договорів. Це дає підстави формулювати сталі принципи для права інтелектуальної власності, відігравати головну роль у врегулюванні авторського права та суміжних прав в Європейському Співтоваристві, гармонізувати нові сфери цього виду права. А зі вступом у силу Лісабонського договору значення рішень Суду ЄС у галузі авторського права та суміжних прав зростає.

РОЗДІЛ 2

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

2.1 Правові інструменти охорони авторського права в Європейського Союзу

Однією з основних функцій існування і розвитку авторського права є охорона прав автора і твору, який він створює. На формування системи охорони авторського права вплинула еволюція регулювання відносин в державах-членах ЄС, які виникають у зв'язку із створенням та використанням все сучасніших результатів творчої діяльності, а також уніфікація авторського права. За часів такого стрімкого розвитку технологій та суспільства створення надійної системи охорони об'єктів інтелектуальної власності стає не менш важливим, ніж захист майна громадян від різних злочинів.

Система охорони авторських прав складається з різноманітних джерел цієї галузі права та органів, які можуть захищати такі права. Слід зауважити, що порушення авторських прав не обмежується територією однієї країни. Це міжнародна проблема, з якою можна боротися та вирішувати шляхом підписання різних міжнародних угод, імплементації норм міжнародних конвенцій у внутрішнє законодавство країн, впровадження дієвих директив, регламентів та інших актів, що будуть охороняти авторські права.

В першу чергу слід дослідити різні міжнародні договори, які забезпечують охорону творчих робіт, що є об'єктом авторського права. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів – це основоположний документ в сфері авторського права для ЄС. Основна функція цієї конвенції згідно її преамбулі похороняти максимально ефективно і однаково, наскільки це можливо, права авторів та їхні літературні й художні твори. [39] Серед найважливіших принципів, закріплених у цій Конвенції, слід назвати:

- принцип національного режиму;
- принцип мінімального захисту;
- принцип автоматичної охорони, тобто охорона надається автоматично і не зумовлюється формальними умовами реєстрації;
- принцип незалежності охорони, відповідно до якого права іноземного автора із країни – члена Союзу охороняються в іншій країні Союзу [39].

У Бернській Конвенції закріплені деякі з стандарти охорони авторських прав:

- термін охорони авторських (весь час життя автора і п'ятдесят років після його смерті);
- країни-члени повинні передбачити у своєму законодавстві права на захист, включаючи відтворення, переклад та адаптацію творів до публічного виконання;
- закон країн-членів повинен надавати можливість цитувати об'єкти, захищені авторськими правами на законних підставах [39].

Ще одним важливим міжнародним актом у галузі захисту авторських прав є «Всесвітня конвенція про авторське право», що прийнята в Женеві 6 вересня 1952 р. Ця Конвенція закріплює різні норми щодо формального оформлення авторських прав. Формальності, передбачені національним законодавством (депонування примірників, реєстрація, виробництво або випуск у світ твору на території цієї держави тощо), вважаються виконаними стосовно будь-якого твору, який користується конвенційною охороною, якщо буде дотримано формальностей, встановлених самою Конвенцією [40].

Варто зазначити про охоронну функцію Всесвітньої організації інтелектуальної власності, яка працює в напрямі розвитку міжнародно-правової охорони авторського права та іншої інтелектуальної власності. У грудні 1996 р. ВОІВ прийняла договір з питань авторського права і суміжних прав, який встановив положення у галузі протидії плагіату та піратства, а саме: автори літературних та художніх творів користуються виключним

правом дозволяти розповсюдження серед широкої публіки оригіналу і примірників своїх творів шляхом продажу або іншої передачі права власності; сторони договору передбачають засоби правового захисту від обходу технічних засобів, які вживаються авторами для захисту своїх прав [41].

Окрім міжнародних договорів та інших нормативно правових актів, важливу функцію охорони авторських прав виконує Суд ЄС та національні суди держав-членів ЄС, якій не тільки тлумачать норми, а і вирішує спірні кейси створюючи прецеденти, які також впливають на розвиток авторського права в ЄС. Для більшого розуміння судової системи охорони, розглянемо кейс, щодо оригінальності та захисту авторського права, Справа SI та Brompton Bicycle Ltd проти Chedech/Get2Get.

Компанії SI і Brompton продали складаний велосипед під назвою «велосипед Brompton». Особливістю цього велосипеда було те, що він може мати три різні положення. Ця функція була захищена певним патентом, термін дії якого закінчився. Інша компанія Get2Get випустила на ринок «велосипед Chedech», який візуально був дуже схожий на велосипед Brompton і також мав механізм на розкладання в трьох позиціях. SI і Brompton подали позов до національного суду компаній у Бельгії, вимагаючи рішення про те, що «велосипеди Chedech» порушили авторські права Brompton і немайнові права SI, щодо технології і дизайну велосипеда. У національному провадженні Суд зазначив, що відповідно до бельгійського законодавства будь-яке творіння захищається авторським правом, якщо воно виражене у певній формі та є оригінальним. Це означає, що такий утилітарний об'єкт, як велосипед, може бути захищений авторським правом. У зв'язку з цим, хоча форми необхідні для отримання технічного результату. Національний суд передав справу до Суду ЄС для роз'яснення питань щодо того, чи слід тлумачити Директиву 2001/29/ЄС як виключення з охорони авторських прав творів, форма яких необхідна для досягнення технічного

результату, і які критерії для оцінки того, чи необхідно для досягнення технічного результату [42].

Вже Суд ЄС зазначив, що об'єкт, який задовольняє умову оригінальності, може підлягати захисту авторським правом, навіть якщо його створення було продиктовано технічними міркуваннями, які наприклад в велосипеді, за умови, що це обмеження не завадило автору відобразити свою індивідуальність у цьому об'єкті, як вираження свого вільного та творчого вибору. Але якщо форма продукту диктується виключно його технічними функціями, цей продукт не може бути захищений авторським правом. В результаті Суд ЄС дійшов висновку, що статті 2 - 5 Директиви 2001/29/ЄС необхідно тлумачити так, що охорона авторських прав, передбачена цими статтями, поширюється на продукт, форма якого необхідна для отримання технічного результату, але цей продукт також є оригінальною роботою, створеною в результаті інтелектуальної творчості, тому що за допомогою своєї форми його автор оригінально виражає свої творчі здібності, роблячи вільний і творчий вибір, щоб форма відображала їхню індивідуальність. Національний суд має перевірити це, маючи на увазі всі релевантні аспекти спору в головному провадженні [42].

Отже, це з цього рішення виходить, що захист авторських прав згідно статті 2-5 Директиви 2001/29/ЄС поширюється на утилітарний об'єкт, наприклад, складаний велосипед, за умови, що він відповідає порогу оригінальності, тобто що воно відображає вільний і творчий вибір автора.

Підводячи підсумки, можна зазначити, що європейське законодавство в галузі охорони авторських прав є досить розвиненим, але його не можна назвати досконалим, тому важливим механізмом є Суд ЄС та національні суди держав-членів. У випадку, коли необхідно врегулювати спори щодо прав на об'єкти інтелектуальної власності між фізичними або юридичними особами іноземних держав, верховенство перед національними законами мають міжнародні договори. Отже, прецедентне право являє собою дуже

важливе джерело, яке удосконалює різні норми міжнародних документів та сприяє розвитку авторського права.

2.2 Гармонізація авторських прав у державах-членах Європейського Союзу

До початку гармонізації наприкінці 1980-х років на право інтелектуальної власності держав-членів впливало законодавство ЄС лише в досить обмеженій мірі через правила договорів ЄС про конкуренцію та вільний рух товарів, правила, які є центральними для реалізація внутрішнього ринку. Підписання ДЗЄС робить виняток із вільного потоку товарів і послуг, якщо це необхідно для захисту інтелектуальної власності, включаючи авторське право та суміжні права. Європейський суд витлумачив, що, хоча Договір визнає існування прав інтелектуальної власності відповідно до національного законодавства, він, тим не менш, впливає на їх здійснення і потребує певного регулювання.[36]

Бурхливий розвиток технологій, через які виникли нові форми творчості й нові види використання об'єктів авторського права викликали потребу в гармонізації цих потреб. Сучасне законодавство з авторського права потребує постійних змін, для того, щоб воно адекватно відображало економічні та технологічні реалії, хоча охорона інтелектуальної власності в загальному не потребує нових концепцій.

Хоча авторське право являє собою дуже динамічну юридичну галузь, зберігається певна невизначеність щодо місця авторського права у системі права ЄС. Цей недолік не усунули ні вже відхилений проект Конституції ЄС, ні сучасна новелізація Лісабонським договором від 13.12.07 р. про внесення змін до Договору про Європейський Союз і Договору про заснування Європейського Співтовариства первинного права ЄС – його засновницьких договорів [33, с. 33]. Але після набранням чинності 1 грудня 2009 р. Лісабонського договору змінилась ситуація з визначеністю і з обсягом компетенції ЄС щодо гармонізації охорони прав інтелектуальної власності в

цілому. Так, в ч. 1 ст. 118 Договору про функціонування Європейського Союзу передбачено, що в контексті створення і функціонування внутрішнього ринку Європейський Парламент і Рада, діючи відповідно до звичайної законодавчої процедури, встановлюють заходи щодо “запровадження однакової охорони прав інтелектуальної власності у всьому Союзі” [34].

Шлях гармонізації авторського права ЄС на перше десятиліття XXI ст. впровадила прийнята 2 травня 2001 року Директива 2001/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві. Однією з причин її появи була необхідність створити умови для злагодженої імплементації в державах-членах ЄС положень Інтернет-договорів ВОІВ 1996 року. Вже пройшло більше ніж 20 років з моменту прийняття директиви, отже можна зробити висновок, що вона не повною мірою виправдала покладені на неї сподівання. Нею були передбачені ефективні технічні засоби захисту авторського права, адже для досягнення задекларованої соціальної збалансованості потрібні були більш далекосяжні обмеження авторського права та суміжних прав.

Однією з основних проблем авторського права є соціальна незбалансованість спричинена лобістськими зусиллями великого бізнесу, який базується на використанні об'єктів авторського права і суміжних прав. Науковець Комзюк Л. Т. вбачає ці зусилля в тенденції до продовження строків охорони виключних прав, запроваджених у 1996 р. щодо некреативних баз даних, і можливого подальшого розширення щодо інших об'єктів інституту охорони прав *sui generis*, наполегливих спробах проштовхнути патентну охорону прав на комп'ютерні програми і т.[33, с. 35]

Для гармонізації авторського права приймаються низки директив, однією з них була Директива 2009/24/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 23.04.09 р. про правову охорону комп'ютерних програм, яка запустила процес оновлення і подальшої консолідації існуючих директив про авторські права і суміжні права. У 2011 р. почались важливі зміни акцентів у

правовому регулюванні авторського права, а саме у розвитку авторського права як об'єкта обороту, тобто одного з найважливіших товарів на ринку інтелектуальної власності. Вони почались з оголошення в Повідомленні Європейської Комісії від 24 травня 2011 року з назвою “Єдиний ринок для прав інтелектуальної власності”, в якому було створено новітню стратегію щодо прав інтелектуальної власності в ЄС. Завдяки цьому повідомленню Комісія ЄС наголошує, що “розглядатиме також здійсненність створення додаткового “унітарного” титулу авторського права на підставі ст. 118 ДфЄС і його потенційний внесок для єдиного ринку, правоволодільців і споживачів”. Це дозволяє Європейській Комісії розглядати “створення Європейського кодексу авторського права” як один із можливих підходів для “більш далекосяжної перебудови авторського права на Європейському рівні”, для того, щоб гармонізувати і уніфікувати авторське право і суміжні права на рівні ЄС” [37]. Але нажаль, ЄС й досі не має компетенції щодо прийняття кодексів тому така ініціатива, найімовірніше, здійснюватиметься шляхом створення, таких правових форм, як регламенти, оскільки директиви вже будуть не здатні, як раніше, забезпечити потрібний рівень імплементації, яка, очевидно може вийти за межі гармонізації і наблизитись до рівня уніфікації.

Протягом 2009-2012 років відбулося незначне посилення уваги до соціальної збалансованості авторських прав, в основному, через механізм розширення випадків вільного використання творів. Наприклад відбулись заходи в інтересах осіб з особливими потребами, а також постало питання про можливе запровадження відкритого доступу до творів, створених за підтримки і в рамках певних програм, що фінансуються ЄС. Важливим документом стала Директива 2004/48/ЄС ЄС і Ради від 29 квітня 2004 року про забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності, яка значно посилила увагу до створення надійніших гармонізованих механізмів здійснення і захисту прав ІВ, що активізувало боротьбу з піратством. [33, с. 37]

16 липня 2008 р. була прийнята Зелена книги про авторське право в економіці знання, яка сприяла гармонізації авторського права в галузі просування вільного руху знання та інновацій. Цей документ повністю зосереджує фокус на тому, як дослідницькі, наукові й освітні матеріали поширюються серед публіки й наскільки вільно незалежне знання циркулює на внутрішньому ринку і розпочинає дискусію про довгострокове майбутнє авторської політики в знання-інтенсивних галузях, зокрема, про систему авторського права, що стосується наукового видання, цифрового збереження європейської культурної спадщини, так званих “сирітських” творів, доступу користувачів до охоронюваних творів і спеціальних потреб інвалідів для участі в інформаційному суспільстві [38].

Гармонізації авторських прав ЄС є досить важким і суперечливим процесом. Лісабонський договір, який відкрив можливості до зближення національних законодавств держав-членів ЄС, бажання Європейської Комісії перейти до кодифікації деяких норм авторського ЄС, досить незначне посилення соціальної збалансованості АП можна віднести до позитивних тенденцій гармонізації. А негативом є те, що авторське право досі має не досить адекватного місця в системі права ЄС як в інституційному і матеріальному, так і в первинному та вторинному праві, можливість подальшого розширення інституту охорони прав *suī generis*, запровадженого в 1996 р. для некреативних баз даних, на інші об’єкти, недостатня динаміка реформування, яка стримує недосконалістю глобальної системи охорони авторського права. Також не повністю себе виправдала Директива 2001/29/ЄС, зокрема, виявились недостатньо ефективними передбачені нею технічні засоби захисту авторського права.

Отже, варто продовжувати гармонізацію авторського права ЄС, особливо щодо нових сфер авторського права, а також вирішувати проблеми можливого переходу до уніфікації та кодифікації авторських прав, що допоможе досягнути соціальної збалансованості цієї галузі інтелектуальної власності. Встановлюючи гармонізовані стандарти, законодавство ЄС про

авторське право зменшує національні розбіжності та гарантує рівень захисту, необхідний для розвитку творчості та інвестицій у творчість. Гармонізовані стандарти сприяють культурному розмаїттю та забезпечують кращий доступ споживачів і бізнесу до цифрового контенту та послуг по всій Європі. Розвиток охорони виключних прав на певні специфічні “некреативні” результати інтелектуальної діяльності, які не можуть бути об’єктами авторського права, колективне управління майновими авторського права та створення єдиної структури з онлайн-ліцензування в Європі в контексті формування єдиного європейського цифрового ринку для “творчого контенту”, боротьба з піратством та інші процеси призводять до створення ще більш надійного та злагодженого правового розвитку авторського права.

РОЗДІЛ 3

ПРАВОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАХИСТУ СУМІЖНИХ ПРАВ у ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

3.1 Особливості охорони та захисту суміжних прав у Європейському Союзі

Досконаліша охорона суміжних прав – це основна мета розвитку цієї сфери права. Основним документом, яка встановлює принципи захисту суміжних прав виступає Римська Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення [55]. Вона є першим міжнародним документом саме у галузі регулювання суміжних прав, окремо від авторських прав, які активно розвиваються і потребують постійного правового удосконалення. Перша стаття Римської конвенції розмежовує авторські та суміжні права та визначає, що охорона суміжних прав повинна здійснюватися в такий спосіб, щоб не зашкодити авторським правам. Об'єктами охорони суміжних прав згідно конвенції є права на виконання, права виробників фонограм та права організацій ефірного мовлення на свої передачі. Отже, кожна держава-учасниця охороняє і забезпечує правову безпеку виробників фонограм, які є громадянами інших держав-учасниць, від виробництва незаконних копій фонограм без згоди виробника і від ввозу таких копій щоразу, коли згадане виробництво чи ввезення здійснюються з метою їх розповсюдження серед публіки, а також від розповсюдження цих копій серед публіки [55].

Активний розвиток охорони суміжних прав відбувається завдяки впровадженню різноманітних директив. Директива Європейського Парламенту та Ради 2006/115/ЄС від 12 грудня 2006 р. про право на прокат, право на позичку та деякі інші суміжні права у сфері інтелектуальної власності забезпечує виключне право виконавців, виробників фонограм, виробників перших записів фільмів і організацій мовлення на розповсюдження власних об'єктів права способом продажу. Згідно зі статтею

9 вичерпується це право лише у разі першого продажу об'єктів суміжних прав у межах ЄС. Стаття 10 в якій йдеться про обмеження прав суб'єктів суміжних прав заслуговує на особливу увагу при адаптації її в національне законодавство. Державам-членам ЄС дозволяється застосовувати такі ж обмеження щодо суб'єктів суміжних прав, які вони застосовують щодо охорони авторського права, але лише у межах, дозволених Римською конвенцією. [61]

Важливим правовим поняттям охорони суміжних прав є строк їх охорони. Римська конвенція встановлює строк охорони суміжних прав не менше 20 років починаючи з останнього дня року, у якому відбулося виконання, було здійснено запис фонограми або було вперше сповіщено передачу мовлення. Згідно з іншим документом, який також впливає на регулювання суміжних прав в ЄС, Угодою щодо торгових аспектів прав інтелектуальної власності права виконавців та виробників фонограм охороняються протягом щонайменше 50 років починаючи із останнього дня року, у якому відбулося виконання або було здійснено запис фонограми, та протягом щонайменше 20 років, починаючи з останнього дня року, коли було вперше сповіщено передачу мовлення. [65] Тобто суміжні права в зрівнянні з авторськими мають менший строк охорони, адже являються похідними.

Суміжним правом, яке є найважливішим для дослідження інтенсивних даних, є право на базу даних *sui generis*, створене Директивою 96/9/СЕ про правовий захист баз даних. Це право, на відміну від більшості інших суміжних прав, дуже гармонізовано в усьому ЄС. Право на базу даних *sui generis* — це право, створене Директивою щодо баз даних, яке захищає бази даних незалежно від їх оригінальності, тому воно і відрізняється від авторського права. Єдиним критерієм для цього спеціального захисту є значні інвестиції в отримання, перевірку або представлення вмісту. Згідно з статтею 1 цієї директиви, базою даних – є сукупність незалежних робіт, даних або інших матеріалів, упорядкованих систематичним або методичним способом та окремо доступних за допомогою електронних або інших засобів [66].

Отже, щодо суміжних прав в ЄС прийнято набагато менше нормативних актів різного типу в порівнянні з авторським правом. Це зумовлено похідним утворенням суміжних прав, але не виключає потребу постійного розвитку охоронних документів щодо суміжних прав.

3.2 Проблемні питання гармонізації суміжних прав у Європейському Союзі

Авторські та суміжні права тісно пов'язані між собою, вони мають спільні джерела та способи і методи гармонізації.. Особливістю суміжних прав є те, що вони ґрунтуються на використанні, чужих авторських прав. Основним джерелом яке гармонізує суміжні права не тільки в ЄС , а й в міжнародному просторі виступає Римська міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, прийнята 26 жовтня 1961 року. Згідно з конвенцією суміжні права утворюються після творчої діяльності, реалізації, інтерпретації, з використання уже створених творів літератури і мистецтва. Наприклад, автор написав слова пісню та музику, але пісня може бути донесена до слухачів тільки певним виконавцем – співаком. Виконання пісні і є реалізацією суміжного права, це не просто використання чужого твору, а саме його реалізація, інтерпретація, подання тощо. [55]

Основною метою гармонізації суміжних прав є ліквідація різниці в законодавстві країн ЄС в регулюванні цієї сфери права. Адже відмінності в правовій охороні суміжних прав не тільки негативно впливають на діяльність Спільного ринку, а також мають негативні наслідки для створення компаній з виробництва програмного забезпечення та обумовлюють різні умови конкуренції. Суміжні права в останні десятиліття дуже стрімко розвиваються і набувають нових рис. Адже сучасні технічні засоби надають можливість певним чином фіксувати виконання виконавця і в такий спосіб вилучати доходи, тобто порушувати закон. Щоб цьому запобігти незаконному використанню творів в такий спосіб і розвиваються суміжні права. Задля

гармонізації законодавства ЄС сучасні суміжні права були введені в національне законодавство країн-членів ЄС. Наприклад, було окреслено в правовому полі захист раніше не опублікованих творів та захист науково-критичних публікацій творів, які стали суспільним надбанням, право на запис. Виключними суб'єктами суміжних прав визнаються виконавці, виробники фонограм, виробники аудіовізуальних творів, організації мовлення. Також, юридичне окреслення отримали технічні засоби, що дозволяють ідентифікувати твори, які розповсюджуються цифровим способом, а також режим пов'язаних з трансляцією прав. [56, с 92]

Різнманітні директиви – це рушійна сила гармонізації, адже їх створює Комісія ЄС, і саме завдяки їм, всі новітні впровадження імплементуються в всі держави-члени ЄС. Наприклад, 31 жовтня 2011 р. набрала чинності Директива 2011/77/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 27.09.11 р., що змінює Директиву 2006/116/ЄС про строк охорони авторського права і деяких суміжних прав [60]. Відповідно до пункту 2 статті 1 цієї директиви встановлено, що якщо запис виконання на фонограмі правомірно опубліковано або про це правомірно публічно сповіщено, права виконавців “спливають через 70 років від дати першого такого правомірного опублікування або першого такого правомірного публічного сповіщення, залежно від того, яка з таких подій мала місце раніше”. Якщо ж правомірно опубліковано або правомірно публічно сповіщено про запис виконання на носієві, іншому ніж фонограма, права виконавців “спливають через 50 років від дати першого такого правомірного опублікування або першого такого правомірного публічного сповіщення, залежно від того, яка з таких подій мала місце раніше” [60]. Цю різницю в строках важко пояснити чимось, окрім особливої турботи про інтереси виробників фонограм. Така зміна строків охорони виключних суміжних прав критикується великою кількістю науковців і широкою громадськістю як соціально незбалансована.

Ще одна важлива Директива Європейського Парламенту та Ради 2006/115/ЄС від 12 грудня 2006 р. про право на прокат, право на позичку та

деякі інші суміжні права у сфері інтелектуальної власності країни-члени ЄС, яка забезпечує дозвіл чи заборону права на прокат і права на позичку оригіналів та копій творів, а також виконань, фонограм та перших записів фільмів. До прав, що розглядаються Директивою, віднесене право на ефірне мовлення та публічне оприлюднення [61].

Весною 2019 року було прийнято Директиву 2019/790/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 року про авторське право та суміжні права на єдиному цифровому ринку. Стаття 15 цієї директиви запроваджує нове суміжне право для видавців преси з ЄС щодо використання в Інтернеті їхніх публікацій у пресі службами інформаційного суспільства. Ініціатива ЄС наслідує деякий попередній національний досвід Німеччини та Іспанії, який намагався вирішити – без особливого успіху – проблему зниження доходів у секторі преси та ймовірного ефекту заміни, спричиненого появою певних онлайн-сервісів [62]. Подібні нормативні акти дозволяють удосконалити та витлумачити, суміжні права у всіх Європейських країнах, а також зменшують кількість колізій, які можуть виникати.

РОЗДІЛ 4.

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ У СФЕРІ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ТА СУМІЖНИХ ПРАВ

4.1 Механізм регулювання авторських прав у національній правовій системі України.

В Українському законодавстві захисту прав інтелектуальної власності і власне авторського права присвячено багато нормативних актів. Конституція України гарантує кожному право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Стаття 54 Конституції гарантує громадянам свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів. Також, кожен громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності і ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом.[45]

Ще одним важливим нормативним актом для авторського права в Україні виступає Цивільний Кодекс України і безпосередньо його стаття 418, в якій право інтелектуальної власності розглядається як право особи на результат інтелектуальної, творчої діяльності або інший об'єкт права інтелектуальної власності, визначений законодавством України. [44] Стаття 423 ЦК України відіграє важливу роль в захисті права інтелектуальної власності судом та являється потужним інструментом захисту авторських прав, вона окреслює такі санкції, які суд може застосувати до правопорушника:

- заходи щодо запобігання порушенню права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів;
- зупинення пропуску через митний кордон України товарів, імпорту чи експорту яких здійснюється з порушенням права інтелектуальної власності;

- вилучення з цивільного обороту товарів, виготовлених або введених у цивільний оборот з порушенням права інтелектуальної власності, та знищення таких товарів;
- застосування разового грошового стягнення замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності.
- опублікування в засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення. [44]

Саме авторське право згідно статті 437 ЦК України на твір виникає внаслідок факту його створення. Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне оформлення авторства. Автор твору має право зареєструвати авторство у порядку, визначеному постановою Кабінета Міністрів України [48].

Основоположним кодифікованим документом для регулювання в авторських прав в Україні є Закон України «Про авторські та суміжні права», який був прийнятий в 1993 році та створювався на базі міжнародних договорів та завдяки Європейським стандартам авторського права. Згідно з цим законом автором твору може бути будь-яка фізична особа, незалежно її громадянства, статі, національності, інших соціальних характеристик, а також віку, обсягу цивільної дієздатності [43].

У 1995 році була підписана та імплементована в українське законодавство Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Це визначна подія для сфери авторського права і його розвитку та удосконалення в Україні. Відповідно статті 15 для того, щоб автор літературних і художніх творів розглядався як такий і допускався у країнах Союзу до порушення судових справ проти контрафакторів, достатньо, щоб його ім'я було позначе на творі звичайним чином. [39]

Авторство суб'єктів права поєднує як особисті немайнові, так і майнові права, які є у тісному взаємозв'язку. Науковці Петренко І. І. та Тарасенко Л. Л. вважають, що коли суб'єкти права вступають у договірні відносини, предметом яких є використання твору різними способами, вони проявляють власну волю, аналогічно як власник, здійснюючи своє право власності на матеріальну річ. [46, с. 93; 47, с. 247]. Статті 9-14 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, а також статті 14-20 Закону України "Про авторське право і суміжні права" визначають немайнові та майнові права авторів. Особисті немайнові права автора становлять:

- право авторства;
  - право збереження цілісності твору і протидії будь-якому перекручуванню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі і репутації автора тощо;
  - права автора не можуть бути передані (відчужені) іншим особам;
- [39; 43]

Майновими правами інтелектуальної власності на твір є:

- право на використання твору;
- право дозволяти використання твору;
- право перешкоджати неправомірному використанню твору, у тому числі забороняти таке використання;
- право отримувати матеріальне забезпечення від створеного твору; [39; 43]

Визначною ознакою реалізації майнових прав автора є законодавче встановлення строків їх правової чинності. Стаття 7 Бернської конвенції встановлює строк охорони - все життя автора і п'ятдесят років після його смерті. Але для творів, опублікованих анонімно або під псевдонімом, термін охорони закінчується через п'ятдесят років після того, як твір було на законних підставах став доступним для громадськості. Якщо автор твору, опублікованого анонімно або під псевдонімом, розкриває свою особу

протягом п'ятдесяти років, застосовується також загальний строк охорони — п'ятдесят років. [39]

Ще однією важливою статтею Бернської конвенції є 9 стаття, яка закріплює норму про те, що автори творів володіють виключним правом дозволяти відтворення своїх творів будь-яким чином і в будь-якій формі. А відтворенням у свою чергу визнається будь-який звуковий або візуальний запис твору. Інша стаття номер 11 Конвенції окреслює виключні права автора дозволяти: публічний показ і виконання своїх творів, включаючи публічний показ і виконання, здійснювані будь-якими засобами і способами; передачу будь-яким способом постановок і виконань творів для загального відома. [39]

Окрім національних і міжнародних законів українське законодавство задля удосконалення та гармонізації авторського права з ЄС впроваджує різноманітні директиви. Основний шлях гармонізації АП ЄС на перше десятиліття XXI ст. Директива 2001/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві прийнята 22 травня 2001 року заклала основний шлях до гармонізації авторського права ЄС і Україна долучилась до цього процесу [35] :

- запровадження в законодавстві України положень статті 5 частині 2 директиви про обмеження і винятки з права на відтворення передач, здійснених соціальними закладами без комерційної мети, такими як лікарні або місця позбавлення волі, за умови, що суб'єкти прав отримують справедливу компенсацію на тій підставі, що в Україні відсутня така практика [50, с. 158].

- імплементування до українського законодавства положень статті 5 частини 3, вона робить перелік допустимих обмежень фактично невичерпним. На даний момент в цьому немає нічого дивного, оскільки встановлення таких переліків є компетенцією держав-членів ЄС [50, с. 158].

Також важливими є рішення судів різних інстанцій, які в Україні можуть вирішувати спори у сфері авторського права і тлумачити певні спірні поняття. Наприклад пункт 38 постанови Пленуму ВГС України від 17

жовтня 2012 року «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» витлумачив право на недоторканість твору трактується як право, яке полягає у недопущенні без згоди автора створення будь-яких змін в творі, зокрема, додаткових текстів (включаючи коментарі, передмови, пояснення), ілюстрацій, редакторської та іншої правки тощо [49].

Дуже важливою є Угода про асоціацію між Україною та ЄС, в якій зазначається, що право на винагороду є невід'ємним. Якщо виконавець передав або уступив своє право на прокат що фонограми виробнику фонограми або фільму, то такий виконавець зберігає право на винагороду за прокат. Виконавці не можуть відмовитись від права на отримання винагороди за прокат [51].

Отже, захист авторських прав в ЄС та Україні тісно пов'язані джерелами права основними принципами регулювання цієї сфери прав інтелектуальної власності. Українське законодавство наслідує, імплементує та удосконалює міжнародні джерела та джерела ЄС задля швидшого розвитку нашого національного права.

4.2 Джерела правового регулювання суміжних прав в Україні

Суміжні права тісно пов'язані з авторськими правами Законом України «Про авторське право і суміжні права», а всі норми, щодо суміжних прав містить розділ III, який і має назву «Суміжні права». Сучасний розвиток технічних засобів надає можливість фіксувати виконання будь-якого твору виконавцем, тобто створювати суміжні права і в такий спосіб незаконно отримати доходи з чужої інтелектуальної праці. Щоб цьому запобігти, і запроваджено охорону суміжних прав. Під суміжними правами Закон розуміє права виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм і організацій мовлення. Отже, цим поняттям охоплюється чотири групи прав:

- права виконавців;
- права виробників фонограм;

- права виробників відеограм;
- права організацій мовлення. [43]

Але згідно з Законом України «Про авторське право та суміжні права» виконання стає об'єктом правової охорони лише за умов, коли воно вперше виконано на території України, воно зафіксоване на фонограмі чи відео. Тобто, фонограма чи відео стає об'єктом правової охорони за умов, коли:

- виробник є громадянином України або юридичною особою з офіційним місцем знаходження на території України;
- фонограму або відео вперше опубліковано на території України або опубліковано на території України протягом 30 днів від дня її першої публікації в іншій державі. [43]

Задля глибшого розуміння регулювання законодавством України суміжних прав важливо навести приклад вирішення спору. Розглянемо справу 908/364/20, де Громадська спілка «Українська Ліга авторських та суміжних прав» подала позов до Приватного підприємства "Абсента" про відшкодування збитків, що сталися в результаті порушення зобов'язання в сфері суміжних прав. В результаті розгляду справи, суд аналізував позов позивача, що мало місце регулярне порушення суміжних прав, яке полягає в використанні об'єктів суміжних прав в одному і тому самому публічному закладі, в якому здійснює господарську діяльність відповідач, в результаті чого як в перший, так і в другий раз були зафіксовані факти, що свідчать про використання відповідачем в його приміщенні фонограм та зафіксованих у них виконань без укладання договору з позивачем про використання об'єктів суміжних прав. А саме через це позивач недоотримав роялті на суму, що дорівнює 208650,00 грн. Але згідно пункту 49 постанови Пленуму Вищого господарського суду України № 12 "Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності" зазначається, що організації колективного управління, які здійснюють управління майновими правами на твори, повинні довести наявність у них прав на управління авторськими майновими правами певного кола осіб. В цій справ

позивач не зміг довести таке право, того суд відмовив йому у позовних вимогах. З цього можна зробити висновок, що окрім самого закону, на рішення справ можуть впливати рішення та тлумачення Вищого суду України [67].

З іншої сторони, суміжні права іноземних юридичних і фізичних осіб охороняються в Україні відповідно до міжнародних договорів. Саме тому в 2001 році Україна приєдналась до Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення та з початку розвитку суміжних прав в Україні, впроваджує гармонізаційні процеси згідно з законодавством ЄС. Наприклад згідно імплементації Директиви 2001/29/ЄС про гармонізацію певних аспектів авторського та суміжних прав в інформаційному суспільстві до законодавства України було впроваджено положення статті 5 щодо побічного включення твору або об'єкта суміжних прав у інший об'єкт, зважаючи на невизначеність дефініції “побічний” [50, с. 158]. В цьому випадку потрібно або визначити поняття “побічний” у відповідному спеціальному законі або залишити його тлумачення для Верховного суду з наступним узагальненням, у разі потреби, судової практики. Отже, розвиток суміжних прав активно залежить від удосконалення цієї галузі права в ЄС та на міжнародній арені. Хоча суміжне право і є вторинним після авторських прав, з розвитком технологій виникають багато нових випадків виникнення та порушення суміжних прав.

ВИСНОВОК

Згідно з дослідженням, результатом якого стала дипломна робота, було зроблено широкий аналіз джерел авторського права та суміжних прав, інституційних механізмів захисту авторського та суміжних прав, вивчення методів їх гармонізації та удосконалення в рамках законодавства Європейського Союзу через аналіз практики Суду ЄС, а також співставлення нормативно правових баз у сфері авторського права та суміжних прав в Україні та ЄС. Окрім цього, важливим елементом дослідження стало правове розмежування авторських та суміжних прав в міжнародному законодавстві, адже хоч ці права глибоко пов'язані між собою, вони мають певну різницю. Наприклад, авторські права забезпечують охорону різноманітного виду творів, а суміжні права походять від авторських, але вони охороняють, такі об'єкти, як різні види виконання та запису творів. Тобто особливості регулювання та охорони у них різні.

Для досягнення поставленої мети було здійснено глибокий правовий аналіз стандартів регулювання авторського права та суміжних прав в Європейському Союзі та Україні, а також виявлення особливостей їх правової охорони. Це зумовлено потребою встановлення повної картини розвитку та уніфікації авторського права та суміжних прав.

Завдяки такому широкому дослідженню, можна зробити висновки по кожному пункту дипломної роботи. Варто розпочати з джерел авторських та суміжних прав, завдяки яким можна виокремити розуміння поняття правового регулювання та особливостей авторського права та суміжних прав. Такими джерелами виступають, акти первинного та вторинного права ЄС міжнародні нормативні акти, акти гармонізації авторського права та суміжних прав, рішення судових інстанцій та акти національного законодавства країн-членів ЄС та України. Така різноманітність джерел, показує нам, що по-перше авторські та суміжні права мають досить складну структуру, не тільки самого поняттєвого апарату, а і охорони та регулювання

цих прав, а по-друге, що авторське право та суміжні права мають дуже динамічний процес розвитку в сучасному міжнародному праві.

Таким чином, можна встановити, що розгалужена система джерел авторського та суміжних прав дозволяє не тільки детально її вивчати, а й впроваджувати все нові норми задля швидкого розвитку правової системи авторського права та суміжних прав.

Іншим важливим спектром дослідження стали інституційні механізми захисту авторських прав, зокрема, Комісія ЄС. Вивчення подібних механізмів допомагає зрозуміти структуру регулювання та безпосереднього удосконалення авторського права та суміжних прав в ЄС. Комісія ЄС завдяки своїй важливій функції законодавчої ініціативи забезпечує дотримання державами-членами актів, що ухвалює ЄС та наглядає за імплементацією гармонізуючих актів за допомогою Суду ЄС. Отже основна місія Комісії ЄС в сфері авторського права та суміжних прав – це контроль над динамічним розвитком цих галузей права інтелектуальної власності.

Наступним важливим механізмом захисту авторського права та суміжних прав виступає Суд Європейського Союзу. Він не тільки створює прецеденти в судовому регулюванні цих галузей, а і тлумачить дуже велику частину норм. Це дозволяє більш детально розуміти норми та застосовувати їх в гармонізації в державах-членах ЄС. В Україні прецедентне право не є джерелом права, але будь-які рішення Суду ЄС, щодо тлумачення різноманітних директив поступово імплементуються в законодавство нашої держави задля динамічного розвитку.

Отже, рішення Суду ЄС є надзвичайно важливими у сферах, які ще не повністю гармонізовані на рівні ЄС, та у зв'язку з тим, прийняття актів гармонізації про регулювання деяких об'єктів авторських прав, має різні підходи до врегулювання в державах-членах ЄС. А після вступу в силу Лісабонського договору значення рішень Суду ЄС у галузі авторського права та суміжних прав кратно зросла.

Ще одним важливим процесом для дослідження є гармонізація авторського та суміжних прав. Адже однією з особливостей саме європейського законодавства про авторське право і суміжні права є різнобічності процесу зближення національних систем правового регулювання, а гармонізація забезпечує зближення законодавства держав-членів до єдиних норм. Основним інструментом гармонізації авторського права та суміжних прав виступають різноманітні директиви, які в подальшому імплементуються в правову систему держав-членів ЄС. Саме це забезпечує динамічний розвиток правового регулювання авторського права і суміжних прав у Європейському Союзі. Але невиконання державою-членом заходів з гармонізації може призвести до звернення до Суду ЄС зі скаргою на державу-порушницю.

В загальному гармонізація авторських прав в ЄС набагато більше розвинута через свою розгалуженість, чіткість поняттєвого апарату та використання. Натомість суміжні права досить погано гармонізовані, адже в директивах дуже рідко відводяться норми, щодо регулювання цих прав, а подібні дослідження можуть приводити до більш глибокого їх вивчення задля подальшого удосконалення.

Важливим пунктом для дослідження виступає строк охорони авторського права та суміжних прав. Цій темі завжди відводилось важливе значення, як в міжнародних договорах, так і в директивах. Основою задачею всіх джерел права в цій галузі є встановлення єдиного строку охорони авторського та суміжних прав в ЄС. Адже розбіжності в строках охорони цих прав в різних державах-членах ЄС, можуть призводити до колізій в судових спорах, якщо вирішується конфлікт між сторонами з різних держав.

І останнім аспектом мого дослідження було вивчення розвитку авторського права та суміжних прав в Україні та його співставлення з міжнародним законодавством та правовою системою структури ЄС. Хоча Україна і не є асоційованим членом Європейського Союзу, законодавство в

сфері авторського права та суміжних прав наслідує всі міжнародні принципи, а Закон України «Про авторське право та суміжні права» стандартизований згідно Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів та Римської міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення.

Окрім того, в Україні активно запроваджується процес гармонізації авторського права та суміжних прав з законодавством ЄС. Адже в Україні прецедент не є джерелом права, в нашій державі намагаються зменшити кількість колізій, завдяки імплементації директив ЄС в законодавство України.

На закінчення можна зробити висновок, що галузь авторського права та суміжних прав є досить новою, але її правове регулювання на міжнародному рівні і в Україні динамічно розвивається завдяки технологічному прогресу. А дослідження цієї широкої теми, дозволяє виокремлювати проблеми та сприяти її розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Підпригора О. А. Поняття авторського права: Часопис цивілістики. 2012. № 13. 28-38 с.
2. Кочина О. С. Історія становлення та розвитку захисту авторського права та суміжних прав: Молодий вчений. 2014. № 7 (10). 150-153 с.
3. Ліпчик Д. М., Ладомір. Авторське право та суміжні права: Пер. з фр.; передмова М. Федотова. Видавництво ЮНЕСКО, 2002. 788 с.
4. Яковюк І. В. Система джерел права Європейського Союзу: Філософія права і загальна теорія права. 2013. № 1. 212 с.
5. Договір про заснування Європейської Економічної Спільноти від 1 січня 2005 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text
6. Скордамалья. В. Право інтелектуальної власності ЄС: навч. посіб. Київ ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2004. 156 с.
7. Капіца Ю. М., Ступак С. К., Жувака О. В. Авторське право і суміжні права в Європі : монографія. Київ : Логос, 2012. С. 296.
8. Договір про функціонування Європейського Союзу від 17 лютого 1986 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
9. Сорока Н. Джерела авторського права та суміжних прав у Європейському союзі: Вісник Львівського університету. Серія міжнародних відносин. 2014. Випуск 35. 107-117 с.
10. Право Європейського Союзу: навч. осіб. під ред. С. Ю. Кашкіна – М: Проспект, 2011. 274 с.
11. Дроб'язко В. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу: Питання розвитку права інтелектуальної власності: збірник наукових праць. К. 2006. Вип. 4. 66-113 с.
12. Дроб'язко В. Правове регулювання авторського права і суміжних прав в Європейському Союзі: Теорія і практика інтелектуальної власності. 2009. № 1. 3-13 с.

13. Еннан Р. Є. Правова охорона інтелектуальної власності в Європейському Союзі: передумови формування, сучасний стан, тенденції розвитку: Часопис цивілістики. 2012. Вип. 13. 110-118 с.

14. Девіс Річард. Інтелектуальна власність в Європі: Триттон Гай, третє видання. Лондон. 2008. 1275 с.

15. Середа М. Закріплення права на доступ до мережі Інтернет у міжнародно-правових актах та законодавстві зарубіжних країн: Міжнародне публічне та приватне право. 2013. No 5. 215 с.

16. Звіт з аналізу галузевих галузей Європейського Союзу, які інтенсивно володіють правами інтелектуальної власності від жовтня 2016 р. URL: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/IPContributionStudy/performance_in_the_European_Union/performance_in_the_European_Union_full.pdf

17. Скордамалья В. Право інтелектуальної власності ЄС : навч. посіб. Київ : ІМВ КНУ ім. Т. Шевченка, 2004. 151 с.

18. Директива (ЄС) 2019/790 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 року про авторські та суміжні права на єдиному цифровому ринку та внесення змін до Директив 96/9/ЄС та 2001/29/ЄС: 92–125 с.

19. Капіца Ю. М. Директива ЄС про авторське право в єдиному цифровому ринку: нові виміри чи нові випробовування: Інтелектуальна власність. 2019. Випуск 8. 6-22 с.

20. Вдовиченко О. Основні зміни інституційної системи Європейського Союзу після Лісабонського договору: Юридична Україна. 2010. No 9 (93). 118–123 с.

21. Право Європейського Союзу: навч. посіб. під. ред. С. Ю. Кашкіна. М.: Проспект, 2011. 274 с.

22. Договір про Європейський Союз від 7 лютого 1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text

23. Гоці Сандро. Європейська Комісія. Процеси ухвалення рішень і виконавчі повноваження: пер. з італійської. 2007. 208 с

24. Абдуллін А. І. Право інтелектуальної власності у Європейському Союзі: генезис, уніфікація, перспективи розвитку: автореф. дис. На здобуття уч. ступеня д-ра юрид. наук: спец. 12.00.03, 12.00.10 «Міжнародне право», «Європейське право». М., 2006. 24 с.

25. Сорока Н. Діяльність Європейської Комісії у сфері захисту авторського права та суміжних прав в Європейському Союзі: Науковий вісник. 2014. Випуск 2. 57-66 с.

26. Тараненко І. В. Інноваційні стратегічні ініціативи: Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: збірник наукових праць. – Маріуполь: Аванті. 2011. Т. 1. 72–78 с.

27. Європа 2020: стратегія розумного, сталого та інклюзивного зростання. Повідомлення Комісії / Європейської Комісії. Брюссель. від 03.03.2010. 32 с. URL : http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/europe_2020_explained.pdf

28. Сорока Н. Роль суду ЄС у правовому регулюванні захисту авторського права і суміжних прав у європейському союзі: Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право. Науковий вісник. 2014. Випуск 2. 5 с.

29. Mushak N.B. Harmonization of Ukrainian legislation with the acquis of the European Union and council of Europe standards: Law of Ukraine. 2013. No 4. S. 77 – 92

30. Case: No 1049/2001 – Harmonised standards – Documents concerning four harmonised standards approved by CEN T-185/19. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=244113&text=&dir=&doclang=EN&part=1&occ=first&mode=req&pageIndex=1&cid=2085906>

31. Директива ЄС 2001/29/ЄС Європейського парламенту та Ради від 22 травня 2001 року про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві (Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of

certain aspects of copyright and related rights in the information society).
22.6.2001, 10 -19 с.

32. Керевер А. Європейська директива щодо гармонізації деяких аспектів авторського права та суміжних прав в інформаційному суспільстві: Copyright Bulletin, January-March 2001. Unesco.

33. Комзюк Л. Т. Основні тенденції гармонізації авторського права ЄС: Інформація і право. №1. 33-39 с.

34. The Treaty on the Functioning of the European Union. 1957. URL: [//www.europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm](http://www.europa.eu/lisbon_treaty/full_text/index_en.htm). – Date of access : 25.12.11.

35. Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the information society: Official Journal. L 167. 22.06.2001. 10 – 19 p.

36. Treaty establishing the European Community. 2002. URL: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiotN-pmun3AhUomYsKHZTOBdgQFnoECBQQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.refworld.org%2Fdocid%2F3ae6b39c0.html&usg=AOvVaw2nrXMLNm2Hkm5sq3YVMb5A>

37. A Single Market for Intellectual Property Rights: Boosting creativity and innovation to provide economic growth, high quality jobs and first class products and services in Europe: Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European economic and social Committee and the Committee of the Regions 24.05.11. URL: [//www.ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/ipr_strategy/COM_2011_28_en.pdf](http://www.ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/ipr_strategy/COM_2011_28_en.pdf). – Date of access, 25.12.11.

38. Green Paper “Copyright in the Knowledge Economy”. European Commission. Brussels. 16.7.2008. COM(2008) 466/3. URL : [//www.ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/green_paper_knowledge_economy/COM_2008_466/3_en.pdf](http://www.ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/green_paper_knowledge_economy/COM_2008_466/3_en.pdf). – Date of access, 25.12.11

39. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів від 24 липня 1971 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_051#Text
40. Всесвітня конвенція про авторське право від 06.09.1952 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_052.
41. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право від 20.12.1996. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_770.
42. Case C-833/18 SI та Brompton Bicycle Ltd проти Chedech/Get2Get, EU:C:2020:461. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionId=1EAB2BA0F54773C7260F509DD746B31D?text=&docid=227305&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=12614087>
43. Закон України «Про авторське право та суміжні права»: офіц. текст. Київ: 1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>
44. Цивільний Кодекс України: офіц. текст. Київ: 2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
45. Конституція України : офіц. текст. Київ: 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
46. Петренко І.І. Здійснення авторських прав на літературні твори малолітніми неповнолітніми особами. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: 2014. № 1(10). Т.2. 93 с.
47. Тарасенко Л.Л. Захист авторських прав: процесуальні аспекти. Часопис Київського університету права: Український науково-теоретичний часопис. К.: Київ. ун-т права НАН України, Ін-т держ. і права ім. В.М. Корецького НАН України. 2015. № 2. 246-250 с.
48. Порядок державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються пра автора на твір: затверджено постановою КМ України від 27.12.2001. / Офіційний вісник України. 2001. № 52. 2369 с.
49. Постанова Пленуму Вищого господарського суду від 17.10.2012. № 12 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом

прав інтелектуальної власності». URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0012600-12>.

50. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство України ; за ред. Ю.М. Капіци. К. : Слово, 2006. 1104 с.

51. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами від 27.06.2014 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

52. Клейменова С.М. Авторські правовідносини як форма реалізації правомочно стей суб'єктів авторського права: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. НАН України. Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. К., 2004. 20 с.

53. Чурпіта Г.В. Авторське право на твори образотворчого мистецтва: автореф. Дис. канд. юрид. наук: 12.00.03. Нац. ун-т внутр. справ. Х., 2003. 20 с.

54. Інтелектуальне право України / за заг. ред. проф. О.С. Яворської. Тернопіль: Підручники і посібники, 2016 р. 608 с.

55. Римська міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення. URL:
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_763#Text

56. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу та законодавство / за редакцією Ю. М. Капіци України: кол. авторів. Ю. М. Капіци, С. К. Ступак, В. П. Вобройов та ін. – Видавничий дім «Слово», 2006. 1104 С.

57. Проект Закону "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо набуття, розпорядження та охорони авторського права та суміжних прав" від 04.05.2016 No 4579 . URL:
http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=58965

58. Капіца Ю.М. Вдосконалення охорони авторського права у бібліотечній діяльності в Україні з врахування практики Європейського

Союзу Матеріали міжнародної конференції "Бібліотека. Наука. Комунікація: формування національного інформаційного простору", 2016. 454—458 с.

59. Авторське право і суміжні права. Європейський досвід: У 2-х книгах / за ред. А.С. Довгерта. Книга 1: Нормативні акти і документи. Європейська інтеграція України / Уклад. Р.В. Дроб'язко. К.: Видавничий дім «ІнЮре», 2001. 520 с. Книга 2: Виступи, статті європейських спеціалістів. К.: Видавничий дім «Ін Юре», 2001. 460 с.

60. DIRECTIVE 2011/77/EU OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 27 September 2011 amending Directive 2006/116/EC on the term of protection of copyright and certain related rights. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:265:0001:0005:EN:PDF>

61. Директиви Європейського Парламенту та Ради 2006/115/ЄС від 12 грудня 2006 р. про право на прокат, право на позичку та деякі інші суміжні права у сфері інтелектуальної власності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_003-06#Text

62. Директива 2019/790/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 року про авторське право та суміжні права на єдиному цифровому ринку. URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/legislation/details/18927>

63. Директива 92/100/ЄЕС від 19 листопада 1992 р. про право на прокат, право на позичку та деякі суміжні права у сфері інтелектуальної власності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_360#Text

64. Бентли Л. Право интеллектуальной собственности. Авторское право / Л. Бентли, Б. Шерман. СПб.: Пресс, 2004. 535с.

65. Угода щодо торгових аспектів прав інтелектуальної власності від 1994 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_018#Text

66. Директива 96/9/ЄС від 11 березня 1996 р. про правову охорону баз даних. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_241#Text

67. Справа № 908/364/20 URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/89007426>

68. Цивільно-правова охорона та захист авторського права в сучасних умовах технологічного розвитку : монографія / Колектив авторів : О. О. Штефан, А. С. Штефан, І. І. Петренко, О. О. Мацкевич, В. М. Троцька, С. А. Петренко; за наук. ред. Н. М. Мироненко. К. : НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ, ТОВ «НВП Інтерсервіс», 2014. 341 с.

69. Орлюк О.П. Управління правами інтелектуальної власності: монографія / О. Орлюк, НДІ ІВ НАПрН України. К. : Інтерсервіс, 2014 178 с.

70. Договірні форми розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права : монографія / кол. авторів; за наук. ред. Мироненко Н. М.; НДІ ІВ НАПрН України. К. : Інтерсервіс, 2014. 248 с.

71. Охорона інтелектуальної власності в Україні / С. О. Довгий, В. О. Жаров, В. О. Зайчук та ін. К.: Форум, 2002.

72. Демидович Є., Прохоров-Лукін Г. Захист авторського права і суміжних прав у кримінальному законодавстві деяких європейських країн // Інтелектуальна власність: погляд з ХХІ століття. 2012. URL: <http://intellect21.cdu.edu.ua/?p=310>

73. Жаров В.О. Захист права інтелектуальної власності. Захист авторського права і суміжних прав. Захист права промислової власності. Навчальний посібник. К.: ЗАТ “Інститут інтелектуальної власності”, 2003. 64 с.

74. Захист прав інтелектуальної власності в судовому порядку: аналітичний звіт, підготовлений Комітетом з інтелектуальної власності Європейської Бізнес Асоціації. 2008. URL: http://www.eba.com.ua/files/Lobbying/Judicial_Protection_IPR_Ukr_04_2008.pdf